

SADA AASTAT JAKOB KENTSI SÜNNIST

3. veebruaril 1883 nägi Järvamaal Lehtse vallas Aru karjämõisa metsavähi peres ilmalvalgust poiss, kellest hiljem kujunes tuntud geograaf — paljude õpikute autor, pedagoog ja teadlane. Juba varakult tuli rühmata mõisapõllul ja metsatööl, sest isa rahakotist jagus õpircõme ainult kolmeks talveks Läpi vallakoolis. Teadmisjanusel noormehel õnnestus käia veel aasta Aruküla õigeusu kihelkonnakoolis ja lõpetada Liiguste ministrieriumikooli pedagoogikaklass, mis andis talle vallakooliõpetaja kutse. Sügisel 1902 alustas 19-aastane J. Kents pikka koolimeheteed kodukoha lähedal Raka vallakoolis. Osalenud 1905. aasta revolutsiooni sündmustes, otsustas ta Eestist lahkuda. J. Kents peab koolmeistriametit tollases Ufa ja Orenburgi kubermangus. Just siin tekib tal püsiv huvi maateaduse vastu. Tulnud tagasi kodumaale, töötab J. Kents pedagoogina Kadrinas, Narva-Jõesuus ning alates 1917. aastast mitmes Tallinna koolis. Sama aasta suvel esineb ta Tartus teisel Eesti hariduskongressil programmilise kõnega geograafiaõpetuse korraldamisest algkoolis.

Üleminekul eestikeelsele õpetööle 1917. aastal tunti teravat puudust geograafiaõpikutest ja kaartidest. 1921. aasta sügisel jõuab õppurite kätte J. Kentsi esimene kooliraamat, ladusakeelne ning rohke foto- ja diagrammidega «Eestimaa geograafia õpperaamat», mis tähistas uut kvaliteeti eesti geograafilises õppekirjanduses.

Väsimatu iseõppijana sooritas J. Kents eksternina lõpuksamid H. Treffneri gümnaasiumis. 1925. aastal saab temast geograafiaüliõpilane, kusjuures ta töötab edasi õpetajana Tal-



linnas. Ülikooliperioodil ilmuvad mitmed geograafia õpetamise meetodikat käsitlevad artiklid, õpikud «Euroopa» ja «Välisilmajaod» (kaasautor J. Rumma), «Eestimaa» teine trükk, Karksi kihelkonna kirjeldus maakondlikule koguteosele «Pärnumaa». 1930 lõpetab J. Kents 47-aastase mehana ülikooli. Aastatepikkusest koolmeistritööst ja metoodikahuvist kasvab välja magistritöökiri «Kooligeograafia olemus, sisu ja meetodid», mis on ilmunud ka raamatuna. J. Kentsist oli kujunenud küps geograafiametoodik. 30-ndate aastate lõpuks pärinevad tema sulest kõik keskkooli programmi järgi vajalikud maateaduse õpikud. Ühtekokku on J. Kents autor või kaasautor seitsmele õpikule, mis ilmusid 27 trükkis, kusjuures alati parandatud, täiendatud. Tema õpperaamatuid iseloomustab järjekindel metoodiline ülesehitus, sisukus, ladus keel, mällusõbivad kirjeldused, erineva kirja kasutamine, millega tõstetakse esile

kõige vajalikum teave. Õpilaste virgutamiseks iseseisvale mõtlemisele antakse joonistus-ülesandeid, nõutakse selgitusi, kästakse võrrelda. 23 aastat kasutati meie keskkoolides «kents» kodumaa ja välisriikide geograafia õppimisel.

J. Kents töötab Tallinnas õpetajana, haridusosakonna ja seejärel pedagoogilise muuseumi juhatajana. Nõukogude võimu taaskehtestamisel jätkub mahti koolmeistriametiga kõrval eestindada ja toimetada uusi geograafiaõpikuid. Okupatsioonijärgse lõpu loobub J. Kents pedagoogitööst ja asub elama Lehtsesse. Eesti vabastamise järel töötab ta õpetajana Jänedal, kust kutsutakse Tartu Riikliku Ülikooli geograafiakateedri juhatajaks (1945). Eesti nõukoguliku kõrgkooligeograafia rajamise koorem langeb J. Kentsi õlule. Õppetöö kõrval jõuab ta esiheda ettekannetega, teha kaastööd «Uuele Postimehele» ja lõpetada Eesti kõrve-nimelisi kohti käsitlev monograafia, mis ilmus küll pärast autori surma. Raskekujuline leukeemia viis toimeka töömehe tõvesängi. J. Kents suri 22. septembril 1947 Tartus ja on maetud Ambla kalmistule.

J. Kentsi sajanda sünniaastapäeva puhul korraldavad Tartu Riiklik Ülikool ja Eesti Geograafia Selts täna kell 14 Vanemuise 46 (aud. 327) mälestuskonverentsi. E. Varep räägib teeneka koolimehe teaduslik-pedagoogilisest tegevusest. V. Paatsi annab ülevaate J. Kentsi geograafiaõpikuteest. M. Pürgla ettekanne käsitleb J. Kentsi tegevust Kõrvemaa uurijana ning Leo Kents vahendab kokkutulnutele mälestusi oma isast.

ANNEREET ja VELLO
PAATSI